19 november 2020

Grondwettelijk Hof

PERSBERICHT
ARREST 154/2020

De mogelijkheid voor een advocaat om te worden aangesteld als lekenrechter in een ondernemingsrechtbank is omgeven met voldoende waarborgen ten aanzien van de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid

Het Grondwettelijk Hof verwerpt het beroep tot vernietiging van de wet van 5 mei 2019, die het statuut van rechters in ondernemingszaken hervormt. Deze wet heft de onverenigbaarheid tussen de functie van lekenrechter en het beroep van advocaat op, omwille van de uitbreiding van de bevoegdheid van ondernemingsrechtbanken naar geschillen over vrije beroepen. Het Hof oordeelt dat de cumulatie van het beroep van advocaat en de functie van rechter in ondernemingszaken verantwoord is door de doelstelling om lekenrechters met de vereiste beroepservaring te verzekeren. Bovendien is de cumulatie omgeven met voldoende procedurele waarborgen die elke gerechtvaardigde vrees voor partijdigheid uitsluiten. Eveneens is het redelijk verantwoord dat een advocaat als lekenrechter, net als personen uit andere beroepsgroepen die deze functie uitoefenen op basis van hun specifieke beroepservaring, niet wordt onderworpen aan dezelfde vereisten als een professionele magistraat.

1. Context van de zaak

Het Hof spreekt zich in dit arrest uit over een beroep tot vernietiging gericht tegen enkele bepalingen van de wet van 5 mei 2019 « houdende diverse bepalingen inzake informatisering van Justitie, modernisering van het statuut van rechters in ondernemingszaken en inzake de notariële aktebank ». Deze wet hervormt het statuut en het functioneren van lekenrechters in de ondernemingsrechtbanken. Eveneens wordt de onverenigbaarheid tussen de functie van lekenrechter in ondernemingszaken en het beroep van advocaat opgeheven. De wetgever wil het mogelijk maken om lekenrechters aan te duiden die een vrij beroep uitoefenen, nu die activiteiten ook onder de bevoegdheid van de ondernemingsrechtbanken vallen. De verzoekende partijen, beiden advocaat, verzetten zich ertegen dat advocaten kunnen worden benoemd als lekenrechter in ondernemingszaken. De Orde van Vlaamse balies is tussengekomen in de zaak en sluit zich aan bij het standpunt van de verzoekende partijen.

2. Onderzoek door het Hof

2.1. De onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de advocaat-rechter in ondernemingszaken (B.6-B.8)

De mogelijkheid voor een advocaat om als rechter in ondernemingszaken te zetelen, zou volgens de verzoekende partijen het recht op toegang tot een onafhankelijke en onpartijdige rechter schenden.

Het Hof oordeelt dat een cumulatie van een rechterlijk ambt met het beroep van advocaat zo veel mogelijk moet worden voorkomen, zelfs als dit occasioneel is. De aanwezigheid van advocaten in rechterlijke organen zou kunnen leiden tot een functieverwarring tussen rechter en advocaat en tot belangenverstrengeling. Dit zou twijfels kunnen oproepen over de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van rechtscolleges, ook al wordt dit risico aanzienlijk getemperd door het toezicht van het Hof van Cassatie op de rechtspraak. Bovendien moet worden vermeden dat advocaten in het ene dossier elkaars tegenstrever zijn en in het andere elkaar ontmoeten als advocaat en rechter.

Bij zijn arresten nr. 53/2017 van 11 mei 2017 en nr. 7/2020 van 16 januari 2020 heeft het Hof al geoordeeld dat een occasionele cumulatie van een rechterlijk ambt en het beroep van een advocaat verantwoord kan zijn, op voorwaarde dat die cumulatie de behoorlijke rechtsbedeling beoogt te waarborgen en omringd is met voldoende procedurele waarborgen die elke gerechtvaardigde vrees van partijdigheid uitsluiten. In tegenstelling tot die zaken, gaat de voorliggende zaak niet over de mogelijkheid om advocaten in te zetten als plaatsvervangend rechter, maar als lekenrechter in ondernemingszaken.

De aanstelling van advocaten als lekenrechter gebeurt net omwille van hun beroepservaring als advocaat. De voorzitter van de ondernemingsrechtbank zet hun enkel in wanneer hun specifieke beroepservaring vereist is. De uitbreiding van de bevoegdheid van ondernemingsrechtbanken naar geschillen over vrije beroepen verantwoordt de inschakeling van advocaten als lekenrechters in ondernemingszaken.

Bovendien is voorzien in de nodige waarborgen voor de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van een advocaat-lekenrechter. Met uitzondering van de beroepservaring die vereist is als lekenrechter, gelden dezelfde regels van onverenigbaarheid voor professionele magistraten en rechters in ondernemingszaken. Voorts mag het ambt van rechter in ondernemingszaken niet worden uitgeoefend in het arrondissement of de afdeling van de ondernemingsrechtbank waar iemand als gerechtsmandataris werd aangewezen. Tot slot zijn de voorwaarden verstrengd voor de werving en het functioneren van rechters in ondernemingszaken en is een opleiding over deontologie en de procedure vereist.

De controle door de voorzitter van de ondernemingsrechtbank op dit gebied is eveneens versterkt. De voorzitter dient rekening te houden met het feit dat een advocaat niet als lekenrechter mag zetelen in een zaak waarin een advocaat optreedt die in een andere zaak zijn tegenstrever is.

Onder voorbehoud van deze laatste interpretatie, oordeelt het Hof dat het recht op een onafhankelijke en onpartijdige rechter is gewaarborgd. Het Hof merkt ook op dat elke partij een wrakingsverzoek kan indienen en elke rechter zich van de zaak moet onthouden indien zich een belangenverstrengeling voordoet.

2.2. De vereiste beroepsbekwaamheid van de advocaat-rechter in ondernemingszaken (B.9.1-B.9.3)

De verzoekende partijen betwisten voorts het feit dat advocaten die benoemd worden als lekenrechter in ondernemingszaken, zijn vrijgesteld van het beroepsbekwaamheidsexamen en geen blijk zouden geven van eenzelfde niveau van bekwaamheid en geschiktheid dan dat van andere magistraten.

De mogelijkheid om advocaten aan te stellen als rechters in ondernemingszaken is ingegeven omwille van hun specifieke beroepservaring die een meerwaarde betekent voor de te behandelen zaken. Het Hof oordeelt dat het redelijk verantwoord is dat advocaten aangesteld als lekenrechter, net als personen uit andere beroepsgroepen die deze functie uitoefenen op basis van hun beroepservaring, niet worden onderworpen aan dezelfde vereisten als professionele magistraten.

3. Besluit

Het Hof verwerpt het beroep, onder voorbehoud van de bovenvermelde interpretatie.

Het Grondwettelijk Hof is het rechtscollege dat waakt over de inachtneming van de Grondwet door de verschillende wetgevers in België. Het Hof kan wetten, decreten en ordonnanties vernietigen, ongrondwettig verklaren en schorsen wegens schending van een fundamenteel grondrecht of een bevoegdheidverdelende regel.

Dit persbericht, opgesteld door de griffier en de referendarissen die met de persrelaties zijn belast, bindt het Grondwettelijk Hof niet. Uit de aard zelf van de samenvatting, bevat zij niet de in het arrest noodzakelijk opgebouwde redeneringen noch de specifieke nuanceringen van het arrest.

Het arrest nr. 154/2020 is te vinden op de webstek van het Grondwettelijk Hof, www.grondwettelijk-hof.be (https://www.const-court.be/public/n/2020/2020-154n.pdf).

Contactpersonen voor de pers
Sarah Lambrecht | sarah.lambrecht@grondwettelijk-hof.be | 02/500.12.83
Frank Meersschaut | frank.meersschaut@grondwettelijk-hof.be | 0475/325.218

Volg het Hof via Twitter @ConstCourtBE